

Τριανταφυλλάκη, Α., & Αναγνωστοπούλου, Χ. (2019). «Το δημιουργήσαμε όλοι μαζί, εκείνη τη στιγμή». Διερευνώντας τις εμπειρίες των φοιτητών κατά τη συμμετοχή τους στο μάθημα «Μουσική στην Κοινότητα» στο ΤΜΣ, ΕΚΠΑ. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.* (σσ. 427–434). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.

**«Το δημιουργήσαμε όλοι μαζί, εκείνη τη στιγμή».
Διερευνώντας τις εμπειρίες των φοιτητών κατά τη συμμετοχή τους
στο μάθημα «Μουσική στην Κοινότητα» στο ΤΜΣ, ΕΚΠΑ**

Αγγελική Τριανταφυλλάκη
Επιστημονική συνεργάτης
Εργαστήριο Μουσικής Παιδαγωγικής, ΤΜΣ, ΕΚΠΑ
a_triand@music.uoa.gr

Χριστίνα Αναγνωστοπούλου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Εργαστήριο Μουσικής, Γνωστικών Επιστημών και Κοινότητας, ΤΜΣ, ΕΚΠΑ
chrisa@music.uoa.gr

Η παρούσα ανακοίνωση έχει διττό σκοπό. Πρωτίστως, ανατρέχει στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία πάνω στη Μουσική στην Κοινότητα (ΜσΚ) σε πανεπιστημιακά περιβάλλοντα εκπαίδευσης, επιχειρώντας, μέσα από τη μελέτη των πηγών, να χαρτογραφήσει μια δύσβατη ερευνητικά περιοχή, με ελάχιστα καταγεγραμμένες μέχρι στιγμής ερευνητικές δράσεις (Campbell, 2010). Δευτερευόντως, παρουσιάζει τα ευρήματα νέας έρευνας (2017-2018), στόχος της οποίας είναι να διερευνήσει τις απόψεις προπτυχιακών φοιτητών, που συμμετείχαν στο μάθημα ΜσΚ στο ΤΜΣ ΕΚΠΑ κατά τα έτη 2015-2018, σχετικά με το μάθημα, με την πρακτική τους εμπειρία στα εκάστοτε πεδία δράσης, καθώς και τον απολογισμό τους για τα γνωστικά και συναισθηματικά οφέλη που αποκόμισαν. Μέσα από μια σειρά ατομικών συνεντεύξεων που διενεργήθηκαν το καλοκαίρι του 2018, προσκλήθηκαν οι φοιτητές να παρουσιάσουν τις απόψεις τους και να αναστοχαστούν πάνω στις εμπειρίες τους, προκειμένου να καταγραφούν και να αναλυθούν από τις εισηγήτριες. Τα νέα ευρήματα θα συγκριθούν θεματικά με εκείνα μιας παλαιότερης έρευνας των Triantafyllaki και Anagnostopoulou (2013) όπου αναδεικνύονται πολλαπλά οφέλη στον γνωστικό, κοινωνικό και συναισθηματικό τομέα.

Λέξεις κλειδιά: Μουσική στην Κοινότητα, οφέλη, εμπειρίες φοιτητών

**“We created it together, in that very instance”.
Exploring student experiences of participating in the module
“Music in the Community” at the Department of Music Studies,
University of Athens**

Angeliki Triantafyllaki
Scientific collaborator
Music Education Lab, Department of Music Studies, National and Kapodistrian University of Athens
a_triand@music.uoa.gr

Christina Anagnostopoulou
Associate Professor, Music Cognition Computation Community Lab,
Department of Music Studies, National and Kapodistrian University of Athens
chrisa@music.uoa.gr

The aim of this paper is twofold. Initially, through a review of Greek and international sources on Music in the Community in Higher Education (HE), it attempts to map an arduous research area with scarcely any published research studies to date (Campbell, 2010).

Thereafter, it presents some of the findings from a recent research investigation (2017-18) that aimed to explore the views of undergraduate students, who participated in the module Music in the Community at the University of Athens, Department of Music Studies, between the years 2015-18; the focus was on perceptions of the module, their placement in different contexts and of evaluating the cognitive and emotional benefits arising from their experiences. Through a series of interviews conducted in the summer of 2018, students were invited to portray their views and reflect on their experiences, some of which are herein documented. The newer evidence is compared thematically with that of an older investigation in which multiple benefits in the cognitive, social and emotional domains are observed for participating students (Triantafyllaki & Anagnostopoulou, 2013).

Keywords: Music in the Community, benefits, student experiences

Εισαγωγή

Η Μουσική στην Κοινότητα (ΜσΚ) αντλεί ιδέες, γνώσεις και θεωρίες από ποικίλους τομείς, όπως για παράδειγμα της μουσικολογίας, της ψυχολογίας, της ψυχιατρικής, της κοινωνιολογίας και της παιδαγωγικής (Hallam & MacDonald, 2009). Ως πανεπιστημιακό μάθημα εμφανίστηκε στην Μ. Βρετανία τη δεκαετία του 1980. Εμπνευστής του, ο Βρετανός καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, Nigel Osborne. Το ελληνικό πρόγραμμα που παρουσιάζεται στην παρούσα ανακοίνωση μετρά ήδη δέκα χρόνια ζωής και δηλώνεται ως πανεπιστημιακό μάθημα ετησίως από 10-15 προπτυχιακούς φοιτητές. Ωστόσο, η μελέτη της ΜσΚ ως πανεπιστημιακό μάθημα και κυρίως τα μαθησιακά οφέλη της συμμετοχής των φοιτητών σε αυτό, είναι νέος τομέας έρευνας που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης (Kenny, 2018; Gande & Kruse-Weber, 2017).

Όπως συμβαίνει με τα περισσότερα πανεπιστημιακά μαθήματα ΜσΚ, επιχειρείται η σύζευξη θεωρίας και πράξης. Στο θεωρητικό μέρος, τα θέματα που καλύπτονται περιλαμβάνουν εισαγωγή στις βασικές έννοιες της ΜσΚ, πτυχές που σχετίζονται με τη μουσικοθεραπεία, συζητήσεις για τη μουσική σημειωτική, τις βασικές αρχές της ψυχιατρικής και θέματα κοινωνικής, κλινικής και γνωστικής ψυχολογίας της μουσικής. Στο πρακτικό μέρος, που ξεκινάει λίγο μετά την έναρξη του εξαμήνου, συγκροτούνται ομάδες 3-4 φοιτητών και επιλέγεται το πλαίσιο της πρακτικής άσκησης, όπου θα ενταχθούν για όλο το εξάμηνο. Κάθε ομάδα έχει έναν επιβλέποντα-μέντορα, συνήθως έναν μουσικό εκπαιδευμένο στην κοινότητα ή έναν «απόφοιτο» του μαθήματος που συνεχίζει εθελοντικά τη συμμετοχή του. Η πρακτική πραγματοποιείται σε κέντρα απεξάρτησης, σε μονάδες ψυχικής υγείας και διαπολιτισμικά κέντρα ημέρας στην Αθήνα. Το έτος 2017-2018 συγκροτήθηκαν ομάδες που εργάστηκαν με προσφυγόπουλα στην Αθήνα. Μετά από κάθε εβδομαδιαία συνάντηση, επιστρέφουν οι φοιτητές στο Πανεπιστήμιο για συζήτηση και αναστοχασμό σχετικά με τις δραστηριότητες, με την επίλυση προβλημάτων που τυχόν προκύπτουν στα πλαίσια της πρακτικής άσκησης, αλλά και με σκέψεις, συναισθήματα και τοποθετήσεις γύρω από τις νέες εμπειρίες που αποκομίζουν κατά τη διάρκεια του εξαμήνου.

Τα πολλαπλά οφέλη της ΜσΚ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

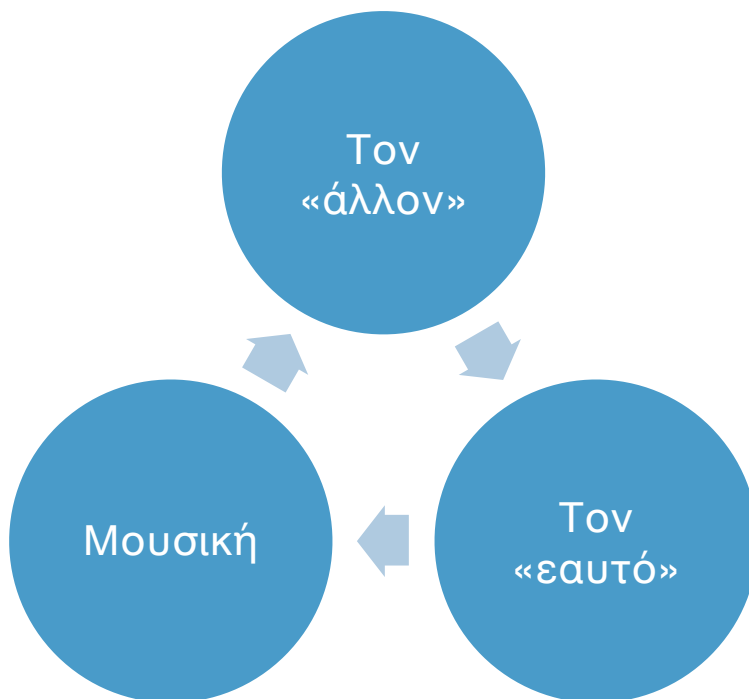
Τα οφέλη της ΜσΚ στην ανωτάτη μουσική εκπαίδευση είναι πολλαπλά, όπως διαφαίνεται από έναν ολοένα αυξανόμενο αριθμό σχετικών δράσεων διεθνώς. Μερικές από αυτές τις προσπάθειες συγκερασμού ΜσΚ και ακαδημαϊκών μουσικών σπουδών παρουσιάζονται παρακάτω, ωστόσο, υπάρχουν και άλλες αξιόλογες οργανωμένες δράσεις που δεν έχουν επισήμως καταγραφεί και δημοσιευτεί.

Ένα πρώτο παράδειγμα ΜσΚ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αφορά ένα πρόγραμμα που έτρεξε στο Βασιλικό Κολέγιο Μουσικής στο Λονδίνο (Rhythm for Life), όπου το πλαίσιο συνεργασίας το διαμόρφωσε και το όρισε το εκπ/κο ίδρυμα – έτρεξε μία φορά μόνο – και προέκυψε από την ανάγκη διερεύνησης των πιθανών επαγγελματικών ρόλων των αποφοίτων του Κολλεγίου. Οι φοιτητές αναλάμβαναν να διδάξουν μουσικά όργανα (πιάνο, κιθάρα) σε ομάδες ενηλίκων 45-90 ετών. Τα μαθησιακά οφέλη για τους φοιτητές, τον ενήλικο πληθυσμό & την Ακαδημία Μουσικής καταγράφονται εκτενώς στο άρθρο των Perkins, Aufegger και Williamson (2015), οι οποίοι συνέλεξαν ποιοτικά δεδομένα από τέσσερις φοιτητές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα μέσω συνεντεύξεων και αναστοχαστικών συζητήσεων με τη χρήση βιντεοσκοπημένων συνεδριών (video-stimulated recall). Οι φοιτητές αναφέρουν οφέλη που σχετίζονται με την αναζήτηση νέων δεξιοτήτων και γνώσεων, την εξοικείωση με τη διαβίωση μάθηση γενικότερα και τη διδασκαλία μουσικής σε ενήλικο κοινό ειδικότερα, τη γνωριμία με τη διδασκαλία σε ομάδες αλλά και τη συν-διδασκαλία, την ανάπτυξη ευελιξίας και αναστοχαστικών πρακτικών μέσω της τήρησης λεπτομερών ημερολογίων. Το άρθρο καταλήγει πως δράσεις σαν το Rhythm for Life, αν και σύντομες σε διάρκεια και μη επαναλαμβανόμενες, έχουν τη δυνατότητα να αποτελέσουν για τους αποφοίτους μουσικών σχολών (α) ένα άνοιγμα στον επαγγελματικό τους ορίζοντα, αλλά και (β) μία χρήσιμη μαθησιακή εμπειρία.

Το δεύτερο παράδειγμα προέκυψε από μια κοινωνικοπολιτισμική ανάγκη συμμετοχής προσφυγικών πληθυσμών στην τοπική κοινωνία αλλά και αναδιαμόρφωσης της διδακτικής της μουσικής σε ανώτατη ακαδημία μουσικής στην Αυστρία (Gande & Kruse-Weber, 2017). Το *Meet4Music* (University of Music and Performing Arts Graz) προσκαλεί το γενικότερο κοινό με ή χωρίς γνώσεις μουσικής να συμμετέχουν σε φωνητικά ή ορχηστρικά μουσικά σύνολα με απώτερο στόχο τη συμμετοχή και ενίσχυση του «ανήκειν» στην τοπική κοινωνία. Δύο είναι κατευθύνσεις που παρακινούν τη διοργάνωση της δράσης και αφορούν (α) τις προκλήσεις που έρχονται αντιμέτωποι οι φοιτητές- μέλλοντες εκπ/κοι μουσικής όταν εμπλέκονται με διαφορετικούς μεταξύ τους πληθυσμούς, (β) την απόκτηση διδακτικής εμπειρίας σε μουσικά σύνολα και (γ) τις στρατηγικές που αναπτύσσουν οι φοιτητές για να ανταπεξέλθουν σε αυτές τις προκλήσεις και τις δεξιότητες που τους είναι χρήσιμες για τον σκοπό αυτό. Το πλαίσιο συνεργασίας ξανά το ορίζει το εκπ/κο ίδρυμα που όμως τώρα εντάσσει τη δράση ως μάθημα επιλογής στο πρόγραμμα σπουδών και άρα προσβλέπει στη σταθερότητα της συνεργασίας σε βάθος χρόνου. Τα οφέλη για τους φοιτητές που προέρχονταν από ένα «παραδοσιακό» μαθησιακό περιβάλλον είναι πολλαπλά – η ανάπτυξη συνεργατικότητας μεταξύ των φοιτητών και ανομοιογενών ομάδων, η ανάπτυξη της ικανότητας να εμφυσούν οι φοιτητές τον ενθουσιασμό για την καλλιτεχνική έκφραση και μουσική επιτέλεση, η παρακίνηση

αυθόρμητων και ευέλικτων παιδαγωγικών δράσεων ανάλογα με τον συμμετέχοντα πληθυσμό, κ.ά.

Από το 2011 και έπειτα διενεργούνται στο ΤΜΣ, ΕΚΠΑ μια σειρά ερευνών που στοχεύουν να καταγράψουν την εμπειρία των φοιτητών στο μάθημα της ΜσΚ και να εξετάσουν κατά πόσο η συμμετοχή τους σε αυτό μπορεί να ενισχύσει μαθησιακά τις προπτυχιακές μουσικές σπουδές τους. Αυτό που παρατηρούμε ως προς τα αποτελέσματα των ερευνών είναι ότι η συμμετοχή στο μάθημα Μουσική στην Κοινότητα φαίνεται να αποτελεί έναυσμα για μια αλλαγή αντιλήψεων γύρω από την έννοια της «μουσικής», γύρω από την προσωπική ταυτότητα, τον εαυτό και σε σχέση με τον άλλον, δηλ. τους διαφορετικούς πληθυσμούς που συναντούν οι φοιτητές στα πλαίσια (βλ. Σχήμα 1). Συγκεκριμένα, σε μια πρώτη έρευνα που διενεργήθηκε, οι Triantafyllaki και Anagnostopoulou (2013) προσκάλεσαν προπτυχιακούς φοιτητές του ΤΜΣ, ΕΚΠΑ που συμμετείχαν στο μάθημα κατά τα έτη 2011-2013 σε ομάδες εστίασης προκειμένου να αναπτύξουν τις απόψεις τους για τις δράσεις της ΜσΚ. Η έρευνα ανέδειξε πολλαπλά οφέλη για τους συμμετέχοντες φοιτητές ως προς τον γνωστικό, κοινωνικό και συναισθηματικό τομέα, όπως αύξηση της αυτοπεποίθησης και παρακίνηση της ανάληψης πρωτοβουλιών, μία αυξημένη ικανότητα συνεργασίας με διαφορετικούς πληθυσμούς, διδακτική μεταδοτικότητα και μουσική ευελιξία και πολυπλοκότητα. Συγκεκριμένα, η ποιοτική ανάλυση των ομαδικών συνεντεύξεων ανέδειξαν τρεις θεματικές, τον εξελισσόμενο «εαυτό» των φοιτητών και η προσωπική και επαγγελματική τους ταυτότητα / τη σχέση τους με τον «άλλον» (συμφοιτητή ή/ και συμμετέχοντα στις δράσεις στην κοινότητα) και την αλλαγή αντιλήψεων ως προς το «διαφορετικό» / και την μεταβολή της έννοιας της μουσικής, την εκμάθηση και τον ρόλο της στη σύγχρονη κοινωνία (βλ. Σχήμα 1).

Σχήμα 1. Θεματικές από την ανάλυση των συνεντεύξεων (Triantafyllaki & Anagnostopoulou, 2013)

Αυτό που μας δείχνουν αυτές οι παραπάνω έρευνες είναι μια τάση που υπάρχει στην τριτοβάθμια μουσική εκπαίδευση να συνδεθεί με την κοινότητα, που πέρα από το κοινωνικό έργο που αυτό θα μπορούσε να εμπεριέχει, υπάρχει σαφέστατα το κίνητρο της ενίσχυσης των γνώσεων και δεξιοτήτων του φοιτητή και της ενδυνάμωσης της μαθησιακής του εμπειρίας σε προπτυχιακά προγράμματα μουσικών σπουδών.

Μεθοδολογία

Με στόχο την εκ νέου διερεύνηση των εμπειριών των προπτυχιακών φοιτητών, που συμμετείχαν στο μάθημα ΜσΚ στο ΤΜΣ ΕΚΠΑ κατά τα έτη 2015-2018, διενεργήθηκαν το καλοκαίρι του 2018 μια σειρά ατομικών συνεντεύξεων. Συγκεκριμένα, ζητήθηκε από τους φοιτητές να καταθέσουν την πρακτική τους εμπειρία στα εκάστοτε πεδία δράσης μουσικής στην κοινότητα, καθώς και τον απολογισμό τους για τα γνωστικά και συναισθηματικά οφέλη που αποκόμισαν. Συνολικά, συμμετείχαν έξι τελειόφοιτοι και απόφοιτοι του ΤΜΣ στην έρευνα, οι οποίοι κατά τα έτη 2015-2018 είχαν ολοκληρώσει τις απαιτήσεις του μαθήματος ΜσΚ.

Οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μέσω του λογισμικού "Skype". Τις τελευταίες δεκαετίες, η ανάπτυξη της τεχνολογίας καθιέρωσε τη χρήση λογισμικών για τη λήψη συνεντεύξεων μειώνοντας έτσι ορισμένες από τις δυσκολίες που σχετίζονται με την οργάνωση προσωπικών συνεντεύξεων (Janghorban, Roudsari & Taghipour, 2014· Lo Iacono, Symond & Brown, 2016). Ως ερευνητικό εργαλείο συλλογής δεδομένων, το Skype, ως δωρεάν εφαρμογή επικοινωνίας, προσφέρει στον ερευνητή την ευκαιρία να προσεγγίσει ένα ποικίλο και σκόπιμο δείγμα. Αυτό ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για την τρέχουσα μελέτη, καθώς δόθηκε η ευκαιρία να επικοινωνήσουμε ακόμα και με απόφοιτους του ΤΜΣ σε όλη την Ελλάδα, που ήταν πρόθυμοι να μοιραστούν τις εμπειρίες και τα συναισθήματά τους. Επιπλέον, οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες, τελειόφοιτοι και απόφοιτοι, είχαν πολλαπλές υποχρεώσεις, οπότε προσφέροντας ως επιλογή τον τρόπο αυτόν συμμετοχής στην έρευνα, τους έκανε πιο πρόθυμους να συμμετάσχουν. Οι συνεντεύξεις διήρκεσαν 30-60 λεπτά και καταγράφηκαν αφότου οι συμμετέχοντες έδωσαν στους ερευνητές την προφορική συγκατάθεσή τους. Το πρωτόκολλο της συνέντευξης (Παράρτημα 1) αποτέλεσε έναν χρήσιμο οδηγό, ωστόσο, επιπρόσθετα ερωτήματα τέθηκαν κατά τη διάρκεια κάποιων συνεντεύξεων για την εξερεύνηση νεοεμφανιζόμενων θεμάτων.

Ευρήματα

Τρεις θεματικές αποτέλεσαν το σημείο που εστίασε η ανάλυση της νέας έρευνας, σύμφωνα με το Σχήμα 1. Παρακάτω, εστιάζουμε σε εκείνες που αφορούν τη συνεργασία με «τον άλλον» και την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, καθώς και την αλλαγή αντίληψης για τη μουσική γενικότερα.

Η ανάπτυξη της συνεργατικότητας στις ομάδες των φοιτητών που έμπαιναν σε κάθε πλαίσιο, αλλά και ανάμεσα στους φοιτητές και τους πληθυσμούς που συμμετείχαν στις δράσεις αποτέλεσε κεντρική θεματική όπως προέκυψε και από τα νέα δεδομένα

του 2018. Όπως αναφέρει παρακάτω φοιτήτρια που συμμετείχε σε δράσεις ΜσΚ σε κέντρο απεξάρτησης, αναπτύχθηκαν μια σειρά κοινωνικών δεξιοτήτων που θα επέτρεπε την ομαλή διεξαγωγή των δράσεων στο συγκεκριμένο πλαίσιο:

Ήμασταν αρκετά άτομα πού 'πρεπε να συνυπάρξουμε, να ανοιχτούμε, τις δυσκολίες ο ένας στον άλλον, τις συμπεριφορές, ιδιαιτερότητες, οπότε έπρεπε να υπάρχει προγραμματισμός κ συνεννόηση μεταξύ μας κ... εγώ με τους συμφοιτητές μου, αλλά κ εγώ, με τους υπόλοιπους που έπρεπε να, να δεχτούν τις δικές μας οδηγίες... έπρεπε κάθε φορά να οργανωνόμαστε ακριβώς γι' αυτό το σκοπό δηλαδή να δημιουργούμε οδηγίες, να δημιουργούμε δραστηριότητες, εεε να μπορούμε ν' ανταπεξέλθουμε στις αντιξοότητες, σ' απρόβλεπτα γεγονότα, αντιδράσεις...

Όπως σχολιάζει ο φοιτητής παρακάτω που συμμετείχε σε πλαίσιο με παιδιά Ρομά, η δύναμη της μουσικής άλλαξε τις δυναμικές στις σχέσεις ανάμεσα στους φοιτητές και τον συνεργαζόμενο πληθυσμό όταν άρχισε να γίνεται αντιληπτό το (μουσικό) αποτέλεσμα των εβδομαδιαίων συναντήσεων:

Θυμάμαι κάποια στιγμή ένα απ'τα παιδιά, μου'χε ζητήσει να του παίξω, να με ηχογραφήσει για να το 'χει στο κινητό να με ακούει...κι όταν το έκανα, φεύγοντας μου λέει: "Κύριε, κύριε! Θα 'χω να σας ακούω, θα..!" Μ' ένα καμάρι! Ναι! χαμογελαστός! Νομίζω, νομίζω η αγάπη που πήρα απ'τα παιδιά. Το πιο σημαντικό πρέπει ν'ταν αυτό. Τ'ότι, μας εμπιστεύτηκαν κ στο τέλος .. το δημιουργήσαμε μαζί, δημιουργήσαμε μαζί! Τους φτιάξαμε τραγούδια, πήγαμε στη συναυλία, και παίξαμε,... αυτό ήταν νομίζω, η εμπιστοσύνη που μας δείχνανε και το πως θέλανε να συνεργαστούμε. Τ'ότι, μπόρεσε, μπορούσαμε μέσω μουσικής να συνεργαστούμε, να επικοινωνήσουμε, να δεθούμε, είχε πολύ δέσιμο κ αγάπη, αυτό το πράγμα. Δηλαδή, όσο πέραγε ο καιρός, βγαίνανε κ παραπάνω πράγματα. Τ'ότι βέβαια κ η μουσική λειτούργησε σαν ένα μέσο τόσο δυνατό που μπόρεσε να μας φέρει σε επαφή κ να εξομαλύνει τα μεγάλα κενά.

Ο ίδιος φοιτητής συνεχίζει για την αλλαγή της αντίληψής του για τη μουσική πράξη, όπως μέχρι εκείνη τη στιγμή την είχε βιώσει από πρότερες, ωδειακές κυρίως, σπουδές του:

(...)είδα τη μουσική με άλλο μάτι (...) από το πρακτικό μέρος δηλαδή του οτι, το πιο ελεύθερο, το πιο, πέρα από το ωδειακό. Το πιο άμεσο, που μπορεί να επικοινωνήσει ο άλλος, πέρα από τους κανόνες τους αυστηρούς, ότι πρέπει να παίζεις, αυτά που λέγαμε στο σεμινάριο περί "λάθους". Δεν υπάρχει λάθος! Τ'ότι παίζεις δεν χάνεις το δικαίωμα, δεν γίνομαι αυστηρός κριτής. Όλη αυτή, η λογική της μουσικής στην κοινότητα, με βοήθησε να σπάσω κάτι στεγανά.

Στην ανάπτυξη νέων μουσικών δεξιοτήτων εστίασε η παρακάτω φοιτήτρια, που περιγράφει τον πειραματισμό της ομάδας των φοιτητών με δεξιότητες που αφορούν στη μουσική πράξη:

(...)την ώρα του... του πλαισίου, έβλεπα δηλαδή συμφοιτητές μου ν'ανακαλύπτουν, να πειραματίζονται με δεξιότητες που... που εκείνη τη στιγμή βλέπανε ότι μπορούνε να εμπιστευτούν τον εαυτό τους στο να... τραγουδήσουν ένα τραγούδι και να... βλέπανε την ανταπόκριση: «Α! Κοίταξε να δεις, έκανα αυτό και λειτούργησε!» ...εκείνη τη στιγμή ας πούμε σαν ...εργαλείο που ανακαλύπτανε τη δικιά τους εεμ... προσωπική, δεν τα λέω πολύ καθαρά, αλλά... Δηλαδή... νομίζω ότι είναι πολύ σημαντική, εμπειρία αυτή, ενδυνάμωσης και εμπιστ... δηλαδή που χτίζεις εκείνη τη στιγμή εργαλεία και λες: «έκανα αυτό; Δεν το 'χω ξανακάνει!» ...και λειτούργησε. Εκείνη τη στιγμή, σου... σου εγγράφεται μέσα σου, σου δίνει μία δυνατότητά σου.

Η ανάπτυξη νέων μουσικών δεξιοτήτων και γνώσεων αποτέλεσε για τους συμμετέχοντες φοιτητές σημαντικό κίνητρο. Η παρακάτω φοιτήτρια -απόφοιτος τους τμήματος αναφέρεται ακριβώς στην αλλαγή αντίληψης για τη μουσική, όπως τη βίωσε στις προπτυχιακές της σπουδές:

δίνουμε εξετάσεις, μουσικές, για να μπούμε, αλλά, από 'κει και πέρα δεν έχει πολύ πράξη. Απ'την άλλη, δεν το λέω ως αρνητικό γιατί, κι εγώ δεν θεωρώ τον εαυτό μου, τουλάχιστον όχι "performer". Δεν παίζω κάποιο όργανο σε κάποιο ιδιαίτερο επίπεδο... και σαν άτομο που, ασχολούμαι πιο πολύ, με τη μουσική, ως, μουσικολόγος, αυτό το, αυτό το μάθημα μου έδωσε, την δυνατότητα, να κοιτάζω τη μουσική διαφορετικά και ν' ασχοληθώ μαζί της, ως μουσικός στην κοινότητα, ενεργητικά, χωρίς να πρέπει να είμαι σολίστ. Κι εζ' ίσου σημαντικά.

Όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω, οι φοιτητές που συμμετέχουν σε δράσεις ΜσΚ εισέρχονται σε μια διαδικασία να εξασκήσουν νέες μουσικές γνώσεις και δεξιότητες που για τους περισσότερους αποτελεί μια τεράστια πρόκληση καθώς δεν είναι οικεία από τις προηγούμενες σπουδές τους. Δραστηριότητες όπως αυτές που αναφέραμε πιο πάνω μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμες ευκαιρίες για την ανάπτυξη των λεγόμενων soft skills, της ενσυναίσθησης, του αναστοχασμού και της δια βίου μάθησης στους φοιτητές.

Αντί επιλόγου

Η διερεύνηση του τομέα της ΜσΚ στο ΤΜΣ, ΕΚΠΑ, συνεχίζεται με την εστίαση σε μια σειρά προβληματισμών των φοιτητών που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν στη διάρκεια της συμμετοχής τους στις δράσεις του μαθήματος κατά τα έτη 2011-2018 όπως:

- Πώς να διαχειριστώ διαφορετικούς πληθυσμούς (ρευστότητα, δεν υπάρχει συνέχεια ανάμεσα στις συνεδρίες);
- Πώς να εμφυσήσω τον ενθουσιασμό για τη μουσική δημιουργία και την καλλιτεχνική έκφραση;
- Πώς να δρω με αυθορμητισμό και ευελιξία;
- Πώς να καλλιεργώ ένα δημιουργικό περιβάλλον μάθησης;
- Πώς να καλλιεργώ ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον μάθησης;
- Πώς να ενθαρρύνω τη διαπολιτισμικότητα;
- Πώς να αναστοχάζομαι ως μουσικός/ ως μουσικός στην κοινότητα;

Υπάρχει πλούσιο υλικό ακόμα για περαιτέρω εξερεύνηση ως προς τα παραπάνω, αποτελεί ωστόσο γεγονός πως η ενασχόληση με την μουσική στην κοινότητα μπορεί να συνδεθεί με πολλούς τομείς, ακόμα και με εκείνον της αρχικής εκπαίδευσης εκπαιδευτικών και των δεξιοτήτων που θεωρούνται κατάλληλες για τη διδακτική πράξη σε τυπικά και άτυπα περιβάλλοντα στη σύγχρονη Ελληνική κοινωνία

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Campbell, P. (2010). Music alive! In the Yakima valley. *International Journal of Community Music*, 3(2), 303–307.
- Creech, A., Varvarigou, M., Hallam, S., McQueen, H., & Gaunt, H. (2014) ‘Scaffolding, organizational structure and interpersonal interaction in musical activities with older people’. *Psychology of Music*, 42(3), 430–447.
- Gande, A., & Kruse-Weber, S. (2017). Addressing new challenges for a community music project in the context of higher music education: A conceptual framework. *London Review of Education*, 15(3), 372–387.
- Hallam, S., & MacDonald, R. (2009). The effects of music in community and educational settings. In S. Hallam, I. Cross & M. Thaut (Eds.), *The Oxford Handbook of Music Psychology* (pp. 471–480). Oxford: Oxford University Press.
- Janghorban, R., Roudsari, R., & Taghipour, A. (2014). Skype interviewing: The new generation of online synchronous interview in qualitative research. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 9(1), 24152.
- Kenny, A. (2018). Exploring student learning and leadership through a University-Community choral initiative. *British Journal of Music Education*, 35(2), 203–216. Doi: 10.1017/S0265051717000286.
- Lo Iacono, V., Symonds, P., & Brown, D. (2016), Skype as a tool for qualitative research interviews. *Sociological Research Online*, 21, 12.
- Perkins, R., Aufegger, L., & Williamon, A. (2015) ‘Learning through teaching: Exploring what conservatoire students learn from teaching older adults’. *International Journal of Music Education*, 33(1), 80–90.
- Triantafyllaki, A., & Anagnostopoulou, C. (2013). Undergraduate students' experiences of community music. Developing the musicians within a university module. In M. Stakelum (Ed.), *Developing the Musician: Contemporary Perspectives on Teaching and Learning* (pp. 63–82). SEMPRES Studies in the Psychology of Music. Farnham: Ashgate.

Παράρτημα

Πρωτόκολλο Συνέντευξης

1. Τι σου παρακίνησε το ενδιαφέρον να συμμετάσχεις στο μάθημα; (Κίνητρα εσωτερικά/εξωτερικά)
2. Σε τι διαφέρει το μάθημα από άλλα πανεπιστημιακά μαθήματα ;
3. Η ομάδα των φοιτητών πως λειτούργησε - ποια η σημασία της; Υπήρχαν προκλήσεις στον τρόπο λειτουργίας της ;
4. Τι έκανες στη διάρκεια του πλαισίου; Μπορείς να μου περιγράψετε τις πρώτες συναντήσεις ; Τι σε δυσκόλεψε ;
5. Σε βοήθησε κάποια προηγούμενη γνώση που είχες, προηγούμενη εμπειρία, για να ανταπεξέλθεις στις απαιτήσεις των πλαισίων ;
6. Τώρα που έχεις ολοκληρώσει το μάθημα, τι πιστεύεις ότι ήταν τα 3 σημαντικότερα πράγματα που πήρες από αυτή την εμπειρία ;
7. Επηρέασε καθόλου αυτή η εμπειρία τη μετέπειτα επαγγελματική σου πορεία ; Με ποιους τρόπους ;